

DEKLARATË PRELIMINARE

Zgjedhjet e 14 shkurtit – në frymë demokratike, me entuziazëm qytetar për pjesëmarrje

Prishtinë, 16 shkurt 2021

PËRMBLEDHJE E TË GJETURAVE KRYESORE

Koalicioni i organizatave vendore për vëzhgimin e zgjedhjeve “Demokracia në Veprim” vlerëson që zgjedhjet e parakohshme parlamentare të 14 shkurtit janë organizuar dhe zhvilluar në përputhje me standardet demokratike për zgjedhje të lira dhe të drejta;

Dita e zgjedhjeve, respektivisht procesi i votimit dhe numërimit në përgjithësi është zhvilluar i qetë, i rregullt, dhe pa ndonjë parregullsi serioze që do të mund të ndikonte në integritetin e procesit zgjedhor. Sidoqoftë, dita e zgjedhjeve është shoqëruar me disa parregullsi të izoluara, të cilat janë evidentuar edhe gjatë cikleve të mëparshme zgjedhore. Publikimi i rezultateve preliminare dhe daljes në zgjedhje brenda një periudhe të shkurtër kohore nga KQZ-ja, ka ndikuar në rritjen e transparencës dhe besueshmërisë së publikut në zgjedhje;

Qytetarët e Kosovës dëshmuar një kulturë të lartë demokratike duke dalë në masë të konsiderueshme për të votuar, përkundër motit të keq dhe situatës me pandeminë;

Subjektet politike garuese, përmes pranimit dhe respektimit të vullnetit qytetar menjëherë pas publikimit të rezultateve, kanë kontribuar në avancimin e vlerave demokratike të zgjedhjeve dhe besueshmërisë së qytetarëve në to;

Ajo çfarë bie në sy si fenomen në këto zgjedhje është, bazuar në rezultatet preliminare, humbja e disa subjekteve politike tradicionale nga radhët e komuniteteve jo-shumicë, sidomos nga radhët e komunitetit boshnjak dhe ai rom. Tek subjektet e reja fituese, vërehet një elektorat i koncentruar dhe numër i pazakontë i votave të fituara në zonat e banuara me shumicë serbe, sidomos në Mitrovicë të Veriut dhe Graçanicë ku përgjithësisht nuk ka përqendrim të madh demografik të komuniteteve respektive;

Puna e trupave menaxhuese të zgjedhjeve, përkatësisht Komisionit Qendror të Zgjedhjeve, ka qenë kryesisht transparente, ndërsa Sekretariati i KQZ-së ka qenë bashkëpunues sidomos me organizatat e shoqërisë civile. Trupat menaxhuese të zgjedhjeve kanë njoftuar në pothuajse të gjitha rastet e mbajtjes së mbledhjeve. Sidoqoftë, materialet nuk janë publikuar në kohë në faqen elektronike të KQZ-së;

Sidoqoftë, pothuajse përgjatë tërë kohës, janë shënuar përplasje mes anëtarëve të KQZ-së, përkatësisht mes anëtarëve të një subjekti politik dhe Kryetares së KQZ-së. Kjo ka ndikuar që një numër i madh i mbledhjeve të ndërpriten apo të shtyhen. Po ashtu, puna dhe pavarësia e KQZ-së janë cenuar nga ndërhyrjet nga palët e jashtme, posaçërisht nga Ushtruesja e Detyrës së Presidentit përmes deklarimeve të saj publike. Kryetarja e KQZ-së ka qenë target i sulmeve të shumta nga subjektet politike por edhe palë tjera;

KQZ-ja, përkundër afateve të shkurtuara, ka arritur t’i përmbyllë pothuajse të gjitha aktivitetet dhe operacionet zgjedhore pa vonesa. Përshtetshmëri bën vetëm operacioni i votimit jashtë vendit, i cili nuk ka arritur të mbyllet në tërësi brenda afatit. Kjo për shkak se vendimi i KQZ-së për verifikimin e aplikacioneve të votuesve jashtë vendit, nuk kishte arritur të përmbillet brenda afatit të paraparë. Ndonëse KQZ-ja kishte adresuar çështjen e vlefshmërisë së dokumenteve të nevojshme për identifikim të votuesve, me anë të një vendimi të pazakontë në ditën e zgjedhjeve, ka ndryshuar të njëjtin, duke lejuar votimin e personave me dokumente me afat të skaduar;

Përfaqësimi i grave në trupat për organizimin dhe administrimin e zgjedhjeve mbetet në nivele relativisht të ulëta. Zotimi i subjekteve politike i vitit 2015, për garantim të përfaqësimit të grave në trupat menaxhuese të zgjedhjeve në shkallën 40%, nuk është përmbushur;

Certifikimi i subjekteve politike dhe kandidatëve të tyre është shoqëruar me probleme dhe përplasje të shumta, si rezultat i interpretimit të ndryshëm të aktgjykimit të fundit të Gjykatës Kushtetuese lidhur me përshtatshmërinë juridike të kandidatëve. Lidhur me këtë proces ka pasur ankesa, të cilat kanë ndikuar veçse në rritjen e tensionit politik. Për të garuar në zgjedhje kanë aplikuar 28 subjekte politike me fillimisht 1,081 kandidatë. Sidoqoftë, si rezultat i vendimeve të institucioneve dhe ndryshimeve tek disa subjekte politike, respektivisht PZAP dhe Gjykatës Supreme lidhur me papërshtatshmërinë e kandidatëve, numri përfundimtar i kandidatëve kishte rënë në 1,052;

Pothuajse të gjitha subjektet politike kanë respektuar vetëm kriterin minimal të përfshirjes së grave në lista. Vetëm 359, apo 34%, nga gjithsej 1,052 kandidatët e certifikuar ishin gra. KQZ-ja, edhe në këto zgjedhje ka vijuar me praktikën e renditjes së subjekteve politike në fletëvotim nga numri 111 e tutje, duke evituar kështu garën e pabarabartë dhe diskriminimin e kandidatëve brenda listave të subjekteve politike;

Operacioni i votimit jashtë vendit ka vazhduar të mbetet një prej operacioneve dhe hallkave më të ndjeshme të procesit zgjedhor. Në këto zgjedhje është shënuar rritje e jashtëzakonshme e numrit të votuesve të interesuar për t' u regjistruar si votues jashtë vendit, me mbi 100 mijë aplikacione të konfirmuara, nga mbi 130 mijë aplikacione të pranuar gjithsej. Deri 24 orë para ditës së zgjedhjeve, KQZ ka pranuar 43,477 pako me fletëvotime të supozuara nga jashtë vendit;

Në fillim të procesit zgjedhor, KQZ-ja kishte marrë vendim për verifikimin e aplikacioneve të votuesve jashtë vendit përmes telefonimit të tyre, vendim ky që kishte ngjallë reagime të shumta të disa subjekteve politike dhe një pjese të qytetarëve. Përkundër sfidimit të vendimit dhe udhëzimit përkatës administrativ në PZAP dhe Gjykatën Supreme, këto të fundit nuk e kishin anuluar atë. Verifikimi i një numri të jashtëzakonshëm të aplikimeve, kishte bërë që Sekretariati të rrisë kapacitetet në mënyrë të ndjeshme, si dhe ishte shpenzuar një shumë e konsiderueshme e buxhetit. Përmes verifikimit, KQZ kishte arritur që të evidentojë 290 persona, të cilët kishin deklaruar se nuk kanë aplikuar për votim jashtë vendit fare;

Fushata zgjedhore zyrtare u parapri nga një parafushatë intensive, e cila u zhvillua në terren, por edhe në media, që nga publikimi i aktgjykimit të Gjykatës Kushtetuese për rrëzimin e Qeverisë. Fushata zgjedhore ishte më dinamike dhe elektrizuese sesa zgjedhjeve të kaluara, marrë parasysh situatën me pandeminë, me një numër të konsiderueshëm të aktiviteteve zgjedhore, shpesh të pa paralajmëruara tek institucionet përkatëse. Diskursi publik i krijuar gjatë fushatës ka reflektuar polarizimin e skajshëm politik. Përplasjet politike kishin bërë që të shënohen disa incidente gjatë tubimeve të subjekteve politike, përkatësisht mes Lëvizjes Vetëvendosje dhe Partisë Demokratike të Kosovës;

Në shumicën e aktiviteteve të subjekteve politike, mosrespektimi i masave kundër COVID-19 ishte evident, ndërsa institucionet përkatëse qëndruan të heshtura ndaj shkeljeve duke mos shqiptuar sanksione ndaj partive, me përjashtim të Komunës së Prishtinës dhe asaj të Prizrenit. Aktivitetet e organizuara nga subjektet politike ishin kryesisht grumbullime të qytetarëve në tubime publike dhe vizita derë më derë. Sidoqoftë, lloji i ri karakteristik i të bërit fushatë në këto zgjedhje ishte organizimi i ecjeve nëpër sheshe apo hapësira publike nëpër qytete;

Fushata zgjedhore në pjesën veriore të vendit ishte pothuajse e pavërejtshme, e limituar kryesisht në vendosje të posterëve promovues të Listës Serbe dhe vizitave derë më derë. Kryesisht fushata e subjekteve politike serbe, që dominohej nga Lista Serbe, nuk u koncentrua në veri të vendit, por në pjesën tjetër të vendit ku komuniteti serb është shumicë. Incidenti kryesor që ndodhi në pjesën veriore ishte gjatë vizitës së Ushtrueses së Detyrës së Presidentit, Vjosa Osmani, bashkë me kandidatin për kryeministër nga LVV, Albin Kurti, ku këta të fundit u penguan në zhvillimin e aktiviteteve të fushatës atë pjesë të vendit;

Fryma përgjithësisht konkurruese e fushatës ka bërë që qytetarët të mund të marrin pjesë në aktivitetet e fushatës, por në të cilat kryesisht janë servuar qëndrimet e subjekteve politike në raport me oponentët e tyre, por jo edhe orientimet e qarta programore. Gjuha e urrejtjes, sidomos mbi baza politike, ka vijuar të shoqërojë gati çerekun e aktiviteteve të subjekteve politike;

Subjektet politike u vonuan me publikimin e platformave politike, të paktën në 'online' apo nëpër faqet e tyre zyrtare. Temat të cilat u trajtuan më së shumti nga subjektet garuese në fushatë përfshijnë zhvillimin ekonomik, drejtësinë, bujqësinë dhe punësimin, arsimin dhe shëndetësinë, si dhe mirëqenien sociale. Vlen të potencohet që një pjesë e konsiderueshme e diskutimeve të subjekteve politike mbi këto çështje kanë qenë të zhvendosura në media e rrjete sociale;

Përgjithësisht, edhe gjatë kësaj fushate subjektet politike nuk u kanë ofruar grave qasje të barabartë në garën zgjedhore, në kundërshtim me ligjin për barazi gjinore, i cili proklamoi përfaqësimin e barabartë;

Përdorimi i resurseve publike, materiale apo njerëzore, sidomos nga subjektet politike në pushtet, ka vijuar që si fenomen të shoqërojë aktivitetet e fushatës së subjekteve politike. Mediat kanë qenë të pranishme në pothuajse gjysmën e aktiviteteve zgjedhore;

Subjektet politike nuk treguan vullnet për transparencë sa i përket financave dhe shpenzimeve të tyre në fushatë edhe në këto zgjedhje. DnV-ja, gjashtë ditë para fillimit të fushatës kishte kërkuar nga subjektet politike që të tregojnë për shumatat që ata planifikojnë t'i shpenzojnë në fushatë, mënyrën e financimit, udhëheqësit e fushatës dhe të tjera. Prej 25 subjekteve politike të cilave ju dërgua kjo kërkesë, vetëm tre prej tyre u përgjigjën pozitivisht;

Nga monitorimi që iu është bërë nëntë kanaleve televizive (shtatë shqiptare dhe dy serbe), del se këto medime në kronikat e tyre zgjedhore kanë ofruar hapësirë të përafërt për subjektet e mëdha politike, ndërkaq më pak hapësirë për subjektet e vogla. Disa nga kanalet televizive kanë shfaqur edhe spote reklamuese të kandidatëve të subjekteve politike në kohën kur kishte debate zgjedhore;

Mediat tradicionale kanë shprehur interesim dukshëm më të madh për mbulimin e aktiviteteve të subjekteve politike, duke ndryshuar ndjeshëm skemat e tyre programore për të akomoduar më shumë hapësirë për këto programore;

Gjetjet tregojnë që më së shumti mbulueshmëri tek televizionet në kronika zgjedhore ka pasur Lidhja Demokratike e Kosovës me 238 minuta, ndjekur nga Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës me 228 minuta, Lëvizja Vetëvendosje me 223 minuta, NISMA me 211 minuta, Partia Demokratike e Kosovës me 209 minuta, Lista Serbe me 57 minuta dhe partitë tjera me 94 minuta;

Sa i përket aspektit gjinor, të dhënat tregojnë që kandidatët burra dhe kandidatet gra nuk janë paraqitur barabartë gjatë fushatës. Në matjen e bërë për kronikat zgjedhore, minutat që kanë pasur gratë kandidate në kronika janë vetëm 46 apo 8%, në krahasim me 538 minuta të burrave kandidatë apo 92%. Edhe tek spotet televizive, është evidentuar një diskrepancë e madhe në përfaqësim të barabartë të kandidatëve burra dhe atyre gra. Ka pasur raste kur mediat ua kanë përmendur emrin grave kandidate, por rrallëherë kanë shfaqur incizime kur ato kanë folur;

Pjesëmarrja e grave në spotet të organizuara nga subjektet politike ka qenë tejet e ulët me vetëm 16%. Ndërsa të dhënat tregojnë që pjesëmarrja e grave në debate televizive edhe në këtë fushatë zgjedhore ka qenë e nënpërfaqësuar me vetëm 22%. Gratë kanë qenë më pak të pranishme në media edhe në kronika zgjedhore e në spote publicitare të subjekteve politike. Faqet zyrtare të partive politike në rrjetet sociale u kanë dhënë shumë më pak hapësirë grave;

Sa i përket fletëvotimeve të pavlefshme, në bazë të rezultateve preliminare të publikuara nga KQZ-ja, vërehet një përmirësim i lehtë. Deri më tani, është raportuar për rreth 25 mijë fletëvotime të pavlefshme, apo rreth 3%;

Paneli Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtresa (PZAP) ka vepruar me profesionalizëm dhe në mënyrë të paanshme në trajtimin e ankesave dhe apeleve, duke respektuar afatet kohore. Përgjithësisht, njësoj ka vepruar edhe Gjykata Supreme, me rastet të cilat i janë drejtuar asaj.

Konteksti politik i zgjedhjeve të parakohshme për Kuvendin e Kosovës

Që nga shpallja e pavarësisë në vitin 2008, Kosova ka organizuar katër palë zgjedhje parlamentare, të gjitha zgjedhje të parakohshme, pa përfshirë edhe këto zgjedhje që janë të pestat në periudhë 10 vjeçare. Asnjë nga Qeveritë e formuara nuk arritën të përfundojnë mandatin 4 vjeçar, ndërsa aktgjykimet e Gjykatës Kushtetuese jo rrallë herë shërbyen si udhëzues për formimin e Qeverive të reja apo rrëzimin e tyre.

Qeveria e udhëhequr nga Avdullah Hoti u formua në qershor 2020, pas votimit të suksesshëm të mocionit të mosbesimit ndaj Qeverisë paraprake të udhëhequr nga Albin Kurti nga Lëvizja Vetëvendosje, pjesë e së cilës ishte dhe vet LDK. Ishte aktgjykimi i Gjykatës Kushtetuese i cili i hapi rrugën formimit të kësaj Qeverie me dhënien e vlerësimit se dekreti i Presidentit të atëhershëm Hashim Thaçi për Hotin mandatar ishte kushtetues. Ky dekret ishte sfiduar nga Lëvizja Vetëvendosje, e cila pretendonte që vendi duhet të shkonte në zgjedhje të reja dhe nuk mund të kishte mandatar të ri për formimin e Qeverisë.

Fati i kësaj Qeverie ishte ndërlidhur edhe njëherë me aktgjykimin e Gjykatës Kushtetuese në një tjetër kontestim të ngritur para këtij institucioni nga LVV, që kishte të bënte me votën e deputetit të dënuar Etem Arifi me vendim të formës së prerë të institucioneve gjyqësore, por edhe vet kushtetutshmërinë e zgjedhjes së Qeverisë 'Hoti'.

Me publikimin e aktgjykimit të Gjykatës Kushtetuese në 21 dhjetor, disa muaj pas parashtrimit të saj, zgjedhja e kësaj Qeverie u vlerësua të jetë bërë jo konform Kushtetutës, duke përcaktuar për të tepër që vendi duhet të shkojë në zgjedhje të reja të parakohshme parlamentare. Publikimi i aktgjykimit të plotë të Gjykatës i hapi rrugën u.d. të Presidentes Vjosa Osmani të nxjerr dekretin për shpërndarjen e Kuvendit dhe caktimin e datës së zgjedhjeve më 14 shkurt.

Gjatë periudhës së qeverisjes Hoti kishte zhvillime të shumta politike të cilat krijuan një klimë të përgjithshme të mungesës së stabilitetit politik. Qeveria nuk kishte shumicën e nevojshme në Kuvend për të shtyrë përpara programin e saj qeverisës dhe as ligjet që kërkonin shumicën e thjeshtë të deputetëve përfshirë ato që synonin rimëkëmbjen ekonomike në përballje me pandeminë COVID-19. Para publikimit të aktgjykimit të Kushtetueses, vendi veçse ndodhej në presion politik lidhur me zgjedhjen e Presidentit të ri të vendit, meqenëse përcaktimet kushtetuese qartazi flasin për afat maksimal prej 6 muajsh për ushtrimin e mandatit nga Ushtruesja e Detyrës së Presidentit.

Në anën tjetër, gjatë kësaj periudhe, Dhomat e Specializuara të Kosovës në Hagë konfirmuan aktakuzat e para ndaj ish krerëve të UÇK-së përkatësisht ndaj ish Presidentit Hashim Thaçi, kreut të PDK-së, Kadri Veseli, anëtarit të Nismës Socialdemokrate, Jakup Krasniqi, si dhe anëtarit të LVV-së, Rexhep Selimi.

Qeveria Hoti nënshkroi Marrëveshjen e Uashingtonit proces ky që u njoh si normalizim ekonomik me Serbinë më 4 shtator të vitit 2020, në Shtëpinë e Bardhë, në prezencë të ish Presidentit Amerikan Donald Trump. Ndonëse kjo marrëveshje pritej të nënshkruhej menjëherë me formimin e Qeverisë Hoti dhe heqjen e masave të reciprocitetit, aktakuzat e ngritura ndaj Presidentit Thaçi gjatë rrugës kur po udhëtonte drejt SHBA-ve, shtyn periudhën e arritjes së të njëjtës.

Pritshmëritë për ndryshim në qeverisje ishin prezentë veçanërisht pas arritjes së Marrëveshjes së Uashingtonit për shkak të mungesës së shumicës parlamentare që Qeveria Hoti kishte dhe nevojës për një shumicë të konsoliduar për të shtyrë përpara dhe procesin e dialogut Kosovë-Serbi nën ndërmjetësimin e BE-së. Takimet e rifilluara nga kjo Qeveri nën ndërmjetësimin e Emisarit të BE-së Miroslav Lajçak vunë në pah polarizimin brenda spektrit të gjerë politik por dhe fuqinë e cunguar vendimmarrëse të Kryeministrit Hoti në një qeveri kur partnerët e koalicionit rëndom mbanin qëndrime të kundërta. Përçarjet politike shkaktuar nga rrëzimi i Qeverisë në kohë pandemie vetëm 52 ditë pas zgjedhjes së të njëjtën me ish-aleatin e qeverisë LVV si dhe ish kandidaten për Kryeministre nga radhët e LDK-së Vjosa Osmani mbizotëruan gjithashtu diskursin politik. Ashtu siç u rikthye temat nacionale dhe të luftës si kundërpërgjigje ndaj aktakuzave të Dhomave të Specializuara.

Përkundër thirrjeve dhe kërkesave të shumta, sidomos nga shoqëria civile, për reformimin e sistemit zgjedhor me qëllim të adresimit të problemeve dhe mangësive të tij, në mungesë të vullnetit politik, polarizimit të spektrit politik, si dhe brishtësisë së shumicës parlamentare, ky proces nuk u iniciua fare.

Korniza ligjore

Sistemi zgjedhor për zgjedhjet e përgjithshme është i përcaktuar sipas Kushtetutës së Kosovës dhe disa ligjeve specifike që rregullojnë në tërësi procesin zgjedhor. Aktet normative të cilat rregullojnë procesin e organizimit, administrimit dhe mbarëvajtjes së zgjedhjeve janë Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme, Ligji për Financimin e Subjekteve Politike, Kodi Penal i Republikës së Kosovës si dhe rregullat zgjedhore të miratuara nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve.

Sistemi që aplikohet për zgjedhjet për Kuvendin e Kosovës është sistem proporcional i përfaqësimit, me lista të hapura të kandidatëve nga subjektet politike. Republika e Kosovës është një zonë e vetme zgjedhore, ku të gjitha subjektet politike garojnë për 120 ulëset e Kuvendit të Kosovës, prej të cilave 10 janë të garantuara për subjektet politike që përfaqësojnë komunitetin serb, ndërsa 10 të tjera janë të garantuara për subjektet politike që përfaqësojnë komunitetet tjera jo-shumicë. Pragu zgjedhor për të gjitha subjektet politike që garojnë në zgjedhje është 5%. Pra, çdo subjekt duhet të fitojë të paktën 5% të votave të vlefshme për të fituar ulëse në Kuvend. Pragu zgjedhor nuk aplikohet për subjektet politike të cilat garojnë për ulëset e garantuara.

Bazuar në aktet ligjore në fuqi, Kosova aplikon kuotë të dyfishtë gjinore. Kuota e parë aplikohet në listat e dorëzuara nga subjektet politike, që parasheh që të paktën 30% e listës së secilit subjekt politik duhet të jetë i përbërë nga gjinia më pak e përfaqësuar. E njëjta kuotë zbatohet edhe në ndarjen e ulëseve në Kuvendin e Kosovës.

Puna e trupave menaxhuese të zgjedhjeve

Që nga shpallja e zgjedhjeve të parakohshme për Kuvendin e Kosovës, deri në ditën e mbajtjes së tyre, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve ka mbajtur gjithsej 19 mbledhje. Marrë në përgjithësi, puna e KQZ-së ka qenë transparente, mirëpo pothuajse secili vendim i marrë është përcjellë me kontradikta dhe mospajtime mes anëtarëve të KQZ-së, në veçanti mes anëtarëve të Lëvizjes Vetëvendosje dhe kryetares së KQZ-së, por jo vetëm. Këto mospajtime të theksuara në shumë raste kanë pamundësuar mbarëvajtjen e mbledhjeve, duke bërë që shumë prej tyre të ndërpriten. Çështja e verifikimit të votave nga jashtë, certifikimi i kandidatëve për deputetë, afati për pranimin e votave ka qenë temat që kanë nxitur më së shumti debat mes anëtarëve, mospajtime këto që në shumë raste kanë përfunduar në akuza personale mes anëtarëve të Lëvizjes Vetëvendosje dhe kryetares së KQZ-së.

Gjatë këtyre zgjedhjeve, puna e KQZ-së është afektuar edhe nga ndërhyrjet nga jashtë. Në një situatë të paprecedentë, më 23 janar, Ushtruesja e Detyrës së Presidentit kishte dalë me një konferencë për media, duke kërcënuar publikisht me veprime anëtarët dhe vet kryetaren e KQZ-së lidhur me çështjen e certifikimit të kandidatëve. Ngjashëm kishin vepruar edhe akterë tjerë të jashtëm të cilët në vazhdimësi kishin bërë presione të ndryshme ndaj KQZ-së, që kishin cenuar punën dhe pavarësinë e KQZ-së.

Edhe pse pothuajse të gjitha mbledhjet e KQZ-së janë paralajmëruar për vëzhguesit dhe palët tjera të interesit, në disa raste mbledhjet janë shtyrë pa paralajmërim. Në anën tjetër, jo të gjitha dokumentet apo materialet kanë qenë të qasshme për publikun dhe palët e interesit. Në këtë drejtim, KQZ ka shënuar regres me pasurimin e faqes së saj zyrtare elektronike me dokumentet, respektivisht vendimet, të cilat janë trajtuar gjatë mbledhjeve.

Afatet kryesore të aktiviteteve zgjedhore për këto zgjedhje janë miratuar qysh në mbledhjen e parë të KQZ-së pas shpalljes së Ditës së zgjedhjeve. Disa prej këtyre afateve ishin ndryshuar, kryesisht si rezultat i garantimit të mbarëvajtjes së rregullt të procesit, apo edhe pamundësisë për t'i përmbyllur ato në kohë. Po ashtu, si rezultat i natyrës së parakohshme të zgjedhjeve, KQZ-ja kishte marrë vendim për shkurtimin e afateve për disa aktivitete zgjedhore.

KQZ menjëherë pas shpalljes së zgjedhjeve, kishte miratuar planin buxhetor prej 5 milionë e 578 mijë e 712 euro për organizim të zgjedhjeve, alokimi i të cilave është bërë pa vonesë nga ana e Qeverisë së Kosovës. Në ndërkohë, KQZ i kishte kërkuar Qeverisë edhe mjete shtesë në shumë prej 165 mijë e 850 euro, kërkesë kjo që kishte gjetur mbështetje nga ana e ekzekutivit.

Për dallim nga proceset paraprake zgjedhore, në këto palë zgjedhje KQZ-ja kishte marrë vendim që të marrë përsipër organizimin e tërësishëm të procesit zgjedhor në katër komunat veriore, duke mos përfshirë misionin e OSBE-së.

Përbërja e Komisioneve Komunale Zgjedhore (KKZ) ka qenë një nga çështjet për të cilat ishin shfaqur pakënaqësi mes anëtarëve të KQZ-së, gjegjësisht mes anëtarëve që përfaqësojnë komunitetet jo shumicë. Pas ankesave të shfaqura nga anëtarë të caktuar të KQZ-së lidhur me shpërndarjen jo të barabartë të anëtarëve nga komunitete jo shumicë, vendimi është plotësuar me ndryshimet e nevojshme dhe është votuar në mënyrë unanime nga anëtarët e KQZ-së. Puna e KKZ-ve, sipas informacioneve zyrtare ka qenë e rregullt, dhe nuk janë shënuar probleme që kanë mundur të kenë ndikim në mbarëvajtjen e procesit zgjedhor.

Sa i përket përbërjes gjinore së Komisioneve Komunale Zgjedhore, nga gjithsej 261 anëtarë të tyre, vetëm 50, apo rreth 20% ishin gra. Ndërsa, kryesimi i KKZ-ve reflekton po ashtu një nënpërfaqësim të grave, me vetëm 5 kryesuese gra në të gjithë vendin.

Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, për sa i takon dokumenteve të vlefshme për identifikim të votuesve, në mbledhjen e mbajtur më 22 janar, kishte miratuar një udhëzues për KKZ-të dhe KVV-të, lidhur me dokumentet e vlefshme me të cilat mund të votohet. Sipas këtij udhëzimi, dokumentet me të cilat mund të votohet janë vetëm ato dokumente që janë të vlefshme deri në Ditën e Zgjedhjeve dhe jo edhe ato që kanë afat të skaduar. Sidoqoftë, në kundërshtim me këtë udhëzues, në një vendim krejt të pazakontë dhe ad-hoc, i cili ishte bazuar në një interpretim shumë të gjerë të ligjit, KQZ në mes të ditës së zgjedhjeve, konkretisht 8 orë pas fillimit të procesit të votimit, ka marrë vendim për lejimin e votimit me dokumente me afat të skaduar. Ky vendim ka ndikuar në rritjen e konfuzionit tek qytetarët dhe komisionerët dhe në esencë ka diskriminuar qytetarët të cilët para orës 15:00 nuk janë lejuar të votojnë me po këto dokumente. Në anën tjetër, KQZ, më datë 8 janar kishte marrë vendim edhe për mos përfshirjen e mbi 130 mijë personave në listën e votuesve për zgjedhjet e 14 shkurtit të cilët posedojnë vetëm dokumente të UNMIK-ut. Ky vendim është nxjerrë pasi që KQZ në të kaluarën kishte marrë vendim që obligonte trupat përgjegjëse për organizimin dhe administrimin e zgjedhjeve që të pranojnë si të vlefshme vetëm dokumentet e lëshuara nga institucionet e Republikës së Kosovës, të parapara me nenin 90 të Ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme.

Komisioni Qendror i Zgjedhjeve kishte miratuar edhe dizajnin e fletëvotimit dhe dizajnin e broshurës së kandidatëve, të cilat vizuelisht ishin të njëjta me dizajnet e zgjedhjeve të kaluara. KQZ-ja për këto palë zgjedhje ka shtypur 1,617,200 fletëvotime apo 10% më pak se numri i votuesve të regjistruar. Kjo përqindje është relativisht më e lartë se zgjedhjeve të kaluara, kur ishin shtypur vetëm 7% më pak fletëvotime. KQZ kishte miratuar edhe formularët për përputhjen e të dhënave dhe rezultateve, si për rezultatet preliminare për subjektet politike, ashtu edhe për kandidatët. Për këta të fundit, KQZ kishte marrë vendim përkundër përplasjeve e mospajtimeve mes anëtarëve të KQZ-së, duke qenë se KQZ kishte vendosur që kandidatët e pa certifikuar të mos përfshihet fare në formularët e rezultateve të kandidatëve, përkundër kërkesës së anëtarëve të LVV-së që të veprohet ndryshe.

KQZ, në mbledhjen e mbajtur më 8 janar ka miratuar Strategjinë e Informimit Publik për Zgjedhjet e Parakohshme për Kuvendin e Republikës së Kosovës,

Informimi dhe edukimi i votueseve nga KQZ ka shënuar përmirësim të ndjeshëm, si për nga kualiteti ashtu edhe nga mënyra e plasimit të informatave. Po ashtu, KQZ ka vijuar me bashkëpunimin me organizatat e shoqërisë civile dhe hisedarët tjerë në funksion të arritjes së një numri më të madh të publikut me produktet. Për shërbimet dhe produktet e dedikuara për informim të votuesve, KQZ kishte paraparë një buxhet të përafërt prej rreth 200 mijë eurosh. Ndër tjera, KQZ-ja kishte marrë vendim për miratimin e sloganit të këtyre zgjedhjeve “Voto për Kuvendin e Kosovës!”.

Për organizimin dhe administrimin e procesit zgjedhor në ditën e zgjedhjeve, KQZ-ja ka angazhuar rreth 17 mijë persona staf në Këshillat e Vendvotimeve, si dhe mbi 6 mijë persona të angazhuar si staf teknik. Me qëllim të mundësimit të ushtrimit të drejtës së votës për qytetarët e infektuar me COVID-19, KQZ ka angazhuar 104 ekipe mobile, me 416 anëtarë gjithsej, prej të cilëve ¼ ishin punëtor shëndetësor. Ndërsa, janë angazhuar edhe 96 ekipe tjera të rregullta mobile në tërë vendin.

Certifikimi i subjekteve politike dhe kandidatëve

Bazuar në planin operacional si dhe vendimin për caktimin e afateve të aktiviteteve zgjedhore, të miratuara nga KQZ-ja, periudha për aplikim për certifikim të subjekteve politike dhe kandidatëve të tyre, ishte caktuar të jetë prej 8 deri

më 16 janar. Ndërsa, periudha për deklarimin për koalicionet e partive politike ishte caktuar prej 8 deri më 12 janar. Për koalicione, brenda afatit të paraparë kishin aplikuar vetëm dy subjekte politike, që të dyja nga komunitetet: Koalicioni VAKAT, i përbërë nga partitë politike Demokratska Stranka Boshnjaka (DSB) dhe Demokratska Stranka Vatan (DSV) dhe Koalicioni ZAJEDNO, i përbërë nga partitë politike Pokret za Gora (PG) dhe Gragjanska Inicijativa Gore (GIG). Kurse, për certifikim si subjekte politike kishin aplikuar gjithsej 28 subjekte, përfshirë dy koalicionet e sipërpërmendura, si dhe pesë iniciativa tjera qytetare.

Në ndarjen sipas përkatësisë etnike, respektivisht komuniteteve që synojnë të përfaqësojnë subjektet politike, 7 subjekte politike janë nga komuniteti shqiptar, pesë nga komuniteti boshnjak, katër nga komuniteti rom, nga tri subjekte komuniteti serb dhe komuniteti ashkali, si dhe nga dy subjekte politike komuniteti egjiptian, komuniteti turk dhe komuniteti goran.

Komuniteti	Parti politike	Koalicion	Inicativë qytetare	Gjithsej
Shqiptar	7	0	0	7
Serb	1	0	2	3
Rom	2	0	2	4
Ashkali	3	0	0	3
Egjiptian	2	0	0	2
Boshnjak	3	1	1	5
Turk	2	0	0	2
Goran	1	1	0	2
<i>Gjithsej</i>	<i>21</i>	<i>2</i>	<i>5</i>	<i>28</i>

Më së shumti kandidatë janë propozuar nga subjektet politike të komunitetit shqiptar, me gjithsej 580 kandidatë, pasuar nga subjektet e komunitetit boshnjak me 145 kandidatë, subjektet e komunitetit ashkali me 119 kandidatë, subjektet e komunitetit egjiptian me 79 kandidatë, subjektet e komunitetit rom me 60 kandidatë, subjektet e komunitetit turk me 38 kandidatë, subjektet e komunitetit goran me 32 kandidatë, si dhe subjektet e komunitetit serb me 28 kandidatë.

Në kuadër të listave të dërguara nga këto 28 subjekte politike, kishin aplikuar për regjistrim fillimisht gjithsej 1,081 kandidatë. Prej tyre, 719, përkatësisht 66.5% ishin burra, ndërsa 362, përkatësisht 33.5% ishin gra. Ndërsa, pas kërkesave të subjekteve politike për tërheqjen e disa kandidatëve të tyre, numri i kandidatëve kishte rënë në 1,075.

Në këto zgjedhje, KQZ, bazuar edhe në aktgjykimin e Gjykatës Kushtetuese, në rastin nr. KO95/20¹, kishte rikthyer praktikën e verifikimit të kandidatëve e subjekteve politike për deputetë. Madje, KQZ-ja kishte zhvilluar procedurë verifikimi për të gjitha kategoritë ligjore, lidhur me papërshtatshmërinë e kandidatëve për deputetë, duke dërguar shkresa të veçanta për gjashtë institucione, përfshirë Policinë e Kosovës, Ministrinë e Mbrojtjes, Agjencinë së Kosovës për Inteligjencë, Ministrinë e Punëve të Jashtme, Këshillin Gjyqësor të Kosovës dhe Panelit Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtresa.

Sipas njoftimeve zyrtare të KQZ-së², vetëm nga KGJK kanë marrë njoftim për 47 kandidatë³, të cilët janë shpallur fajtorë për vepër penale me vendim të shkallës së prerë të gjykatave, në tri vitet e fundit. Sidoqoftë, përkundër njoftimit, në mbledhjen e mbajtur më 22 janar, Zyra për Regjistrimin e Partive Politike dhe Certifikim kishte dhënë rekomandim për certifikimin e 28 subjekteve politike dhe të gjithë kandidatëve të tyre, ndonëse në shkresën zyrtare, ZRPPC kishte treguar se ka hasur në vështirësi për të pasur qëndrim të qartë në lidhje me zbatimin e germës “q” të nenit 29 të LPZ.

¹ Për më shumë, shih Aktgjykimin e Gjykatës Kushtetuese në rastin nr. KO95/20.

I qasshëm në: https://gjk-ks.org/wp-content/uploads/2021/01/ko_95_20_agj_shq.pdf

² Për më shumë, shih: <https://www.dw.com/sq/kosov%C3%AB-47-kandidat%C3%AB-n%C3%AB-listat-p%C3%ABr-deputet%C3%AB-kan%C3%AB-probleme-me-ligjin/a-56287962>

³ Për më shumë, shih: <https://gazetabolic.com/ekskluzive-keta-jane-emrat-e-47-kandidateve-per-deputete-te-cileve-iu-ndalua-kandidimi-nga-kgjk-ja/>

Ky rekomandim kishte ngjallur debate të shumta dhe tensionim të situatës mes anëtarëve të KQZ-së. Në fakt, kjo mbledhje ka qenë e vetmja mbledhje, gjatë zhvillimit të së cilës ka pasur forca të shtuara policore jashtë objektit të KQZ-së⁴. Me kërkesë të kryetares, fillimisht mbledhja ishte shtyrë për disa orë, me qëllim të sigurimit të materialeve mbështetëse për rekomandimin e ZRPPC-së. Gjithashtu, ishin kërkuar sqarime lidhur me shkresat për korrigjimin e listave zgjedhore, përkatësisht zëvendësimit të kandidatëve. Pas rifillimit të mbledhjes, kishin vazhduar polemikat mes anëtarëve të KQZ-së. Fillimisht, me shumicën e votave të anëtarëve ishte vendosur që votimi për certifikimin e subjekteve politike dhe kandidatëve të tyre të bëhet veç e veç, dhe jo në pako siç ishte propozuar nga Zyra. Në mungesë të 2/3 të votave të nevojshme për certifikim, listat e subjekteve politike NISMA, Lëvizja Vetëvendosje, Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës, Partia Demokratike e Ashkalinjve të Kosovës dhe Partia e Ashkalinjve për Integritim nuk u certifikuan. Të gjitha subjektet tjera politike dhe kandidatëve të tyre u certifikuan. Duke qenë se në zgjedhjet paraprake parlamentare, AAK dhe NISMA nuk kanë qenë subjekte politike parlamentare (kanë garuar në koalicion), për të certifikimin e të njëjtave u votua ndaras, meqë rast AAK mori votat e nevojshme për t'u certifikuar si subjekt politik, ndërsa NISMA (për shkak të insistimit për tu votuar bashkërisht me listën e kandidatëve) nuk u certifikua.

Sa i përket çështjes së vlefshmërisë së aplikimit të verifikimit të kandidatëve, me anë të një votimi unanim, KQZ vendosi që perioda tre vjeçare e verifikimit të llogaritet në ditën e certifikimit dhe jo në ditën e shpalljes së zgjedhjeve.

Për shkak të mos certifikimit të listave të kandidatëve në Panelin Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtresa ishin parashtruar gjithsej 9 ankesa nga 7 subjekte politike.

Vendimet e PZAP-së lidhur me këto ankesa ishin publikuar më 26 janar. Në kuadër të 7 vendimeve të publikuara, PZAP ka vërtetuar vendimet e KQZ-së për moscertifikimin e 28 kandidatëve që kanë pasur probleme me përshtatshmërinë juridike në kuptim të nenit 29 të Ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme. Ndërsa, PZAP kishte certifikuar listat e mbetura të kandidatëve të subjekteve politike. Po ashtu, në kuadër të vendimit ishte përcaktuar që subjektet politike nuk mund të zëvendësojnë kandidatët që nuk janë lejuar të marrin pjesë në garën zgjedhore, duke u thirrur në konsumimin e afateve përkatëse të caktuara nga KQZ-ja, respektivisht Zyra.

Lidhur me afatin e vlefshmërisë së aplikimit të kriterit të përshtatshmërisë juridike, PZAP kishte përcaktuar që afati duhet të llogaritet duke filluar nga data e aktgjykimit penal të formës së prerë për secilin kandidat, deri në ditën e shpalljes së zgjedhjeve.

Pesë subjekte politike kishin ushtruar të drejtën e ankesës edhe pranë Gjykatës Supreme lidhur me moscertifikimin e kandidatëve. Gjykata Supreme, lidhur me seancat e mbajtura më 28 janar, më 29 janar kishte publikuar aktgjykimet përkatëse. Sipas tyre, Gjykata Supreme kishte ndryshuar pjesërisht vendimet e PZAP-së lidhur me moscertifikimin e kandidatëve të subjekteve politike që kanë probleme me ligjin. Gjegjësisht, Gjykata kishte konfirmuar se personat e dënuar me vendim të formës së prerë brenda tre viteve të fundit nuk mund të jenë pjesë e listave zgjedhore. Ndërsa, Gjykata kishte shprehur dilema lidhur me vlerësimet e PZAP-së për epërsinë e Ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme ndaj Kodit Penal, por bazuar edhe në aktgjykimin e Gjykatës Kushtetuese, kishte vendosur që të mos certifikohen kandidatët në fjalë.

Gjykata Supreme kishte përcaktuar po ashtu se llogaritja e afatit tre vjeçar lidhur me përshtatshmërinë e kandidatëve duhet të bëhet duke ju referuar datës së aktgjykimit penal të formës së prerë për secilin kandidat veç e veç, deri në ditën e mbajtjes së zgjedhjeve, duke u mbështetur edhe nenin 45 të Kushtetutës.

Pas vendimeve të instancave gjyqësore, numri i kandidatëve të certifikuar kishte rënë në gjithsej 1,052, prej të cilëve 359, apo 34%, ishin gra.

Sidoqoftë, DnV vlerëson që Gjykata Supreme, përkatësisht PZAP-ja, është dashur që të kërkojnë nga subjektet politike që t'i rirëndisin kandidatët e mbetur, në rast të mos certifikimit të kandidatëve të caktuar, me qëllim të evitimit të situatave ku komisionerët mund të gabojnë gjatë transferimit të rezultateve të kandidatëve nga fletët e punës tek formularët për rezultatet e kandidatëve.

⁴ Për më shumë, shih: <https://indeksonline.net/blindohet-ndertesa-e-kqz-se/>

Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, edhe për procesin zgjedhor të 14 shkurtit, ka ndjekur praktikën e nisur në vitin 2019 për renditjen e subjekteve politike në fletëvotim nga numri 111 e tutje, duke evituar garën e pabarabartë mes kandidatëve brenda listave të subjekteve politike.

Shorti për renditjen e subjekteve politike në fletëvotim ishte hedhur më 1 shkurt 2021. Bazuar në të, renditja e subjekteve politike në fletëvotim ishte si vijon: IRDK – 111, KDTP – 112, KOALICIJA VAKAT – 113, YTHP – 114, GI-SPO – 115, LpB – 116, PRBEK – 117, SDS – 118, SL – 119, PB – 120, NISMA – 121, KOALICIJA ZAJENO – 122, LPRK – 123, RI – 124, SDU – 125, KNRP – 126, LËVIZJA VETËVENDOSJE – 127, PDAK – 128, UZ-AH – 129, PAI – 130, NDS – 131, LDK – 132, NAŠA – 133, PDK – 134, AAK – 135, PLE – 136, JGP – 137 dhe FJALA – 138.

Lista e votuesve, Qendrat e Votimit dhe vendvotimet

Lista preliminare e votuesve, që është bazuar në ekstraktin e parë të Regjistrit Qendror Civil ka përfshirë 1,869,662 votues.

Sipas planit operacional të KQZ-së, votuesve iu ishte dhënë afat prej vetëm tre ditësh, në periudhën 25 deri më 27 janar. Ky afat i shkurtër ka mundur të ketë ndikim që qytetarët të mos kenë hapësirën e nevojshme kohore për të sfiduar listën. Ndërsa, sipas kërkesës së KQZ-së drejtuar Këshillit Gjyqësor të Kosovës më 15 janar lidhur me verifikimin e 149 votuesve, prej të cilëve 116 ishin hequr nga LPV.

KQZ ka avancuar ndjeshëm me pastrimin e listave zgjedhore, meqë në këto zgjedhje, janë hequr nga lista mbi 130 mijë persona, apo gati rreth 10% e numrit të përgjithshëm të votuesve. Lista Përfundimtare e Votuesve ka përfshirë gjithsej 1,794,862 votues, apo gjithsej 143,006 votues më pak se në zgjedhjet e kaluara të vitit 2019. Në kuadër të personave të hequr nga Lista Përfundimtare e Votuesve, 122,421 ishin votues të cilët kanë poseduar vetëm dokumente të identifikimit të UNMIK-ut, bazuar në një vendim të marrë nga KQZ-ja më 8 janar për heqjen e këtyre personave, si dhe 11,086 persona tjerë të cilët sipas bazës së shënimeve të Departamentit të Pensioneve në kuadër të Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale, janë hequr nga skemat pensionale për shkak se kanë vdekur. Të dhënat e këtyre personave janë konfirmuar edhe nga zyrtarët komunalë zgjedhor, bazuar në një vendim të miratuar nga KQZ.

Në këto zgjedhje, për shkak edhe të numrit të madh të lindjeve në periudhën pas luftës, ajo siç njihet ndryshe si '*baby boom*', të drejtën e votës për herë të parë, pas rreth 1 viti e gjysmë nga zgjedhjet e fundit, e kanë fituar një numër i konsiderueshëm i qytetarëve, respektivisht 59,631 sosh. Prej tyre, 49,198 janë votues që kanë arritur moshën 18 vjeç deri në ditën e zgjedhjeve, ndërsa 10,433 votues tjerë nuk kanë qenë në Listën Përfundimtare të Votuesve në zgjedhjet e vitit 2019, të cilët janë regjistruar në Regjistrin Civil Qendror midis dy palë zgjedhjeve, apo votues që kanë ndërruar adresë në komuna të ndryshme.

Për zgjedhjet e 14 shkurtit, votuesit kanë mundur të ushtrojnë të drejtën e tyre të votës në gjithsej 888 Qendra të Votimit, respektivisht në 2,382 vendvotime. Krahasuar me zgjedhjet paraprake, ka pasur shtatë Qendra të Votimit më pak, kurse 165 vendvotime më pak. Numri i reduktuar i vendvotimeve ka ardhur kryesisht si rezultat i heqjes së një numri të konsiderueshëm të votuesve nga LPV. Edhe në këto zgjedhje, KQZ ka ndjekur praktikën e rritjes së numrit maksimal të votuesve që mund të ndodhen në listat e votuesve, nga 750 në 950.

Me qëllim të informimit të votuesve lidhur me qendrën e votimit ku ata mund të ushtrojnë të drejtën e votës, apo për të kërkuar ndryshimin e saj, KQZ ka caktuar një afat 11 ditor, në periudhën 17-27 janar, si periudhë të shërbimit të votuesve. Edhe kësaj here, ky shërbim është treguar efikas, meqenëse janë regjistruar rreth 300 mijë shfletime të faqes elektronike të KQZ-së. Në këto zgjedhje, ka pasur një rritje e numrit të votuesve që kanë kërkuar ndërrimin e qendrave të tyre të votimit, me mbi 7 mijë aplikacione të pranuar, prej të cilave 4,096 ishin përmes ueb-aplikacionit, ndërsa pjesa tjetër përmes zyrave të komisioneve komunale zgjedhore. Nga këto kërkesa, 6,550 janë aprovuar, ndërsa 762 janë refuzuar, kryesisht për shkak të mos dëshmimit të identitetit nga votuesi.

Procesi i votimit jashtë vendit

Operacioni i votimit jashtë Kosovës, që njihet ndryshe si votimi me postë, ka qenë një nga operacionet më të diskutuara të këtij procesi zgjedhor. Madje, votimi jashtë vendit, përpos se ka ngjallur polemika mes akterëve të përfshirë në proces, është kthyer në pikë përplasje mes anëtarëve të KQZ-së.

Periudha e aplikimit për regjistrim si votues jashtë vendit ishte vetëm 9 ditë, në periudhën 13-21 janar, deri në orën 18:00 sipas orës lokale të Kosovës. Sidoqoftë, përkundër afatit të shkurtër, dhe përtej pritshmërive, në këtë periudhë janë pranuar gjithsej 175,273 aplikacione, 99% prej të cilave nëpërmjet e-mail adresave të hapura nga KQZ. Sidoqoftë, pas verifikimit të aplikacioneve, sipas të dhënave të KQZ-së, 45 mijë aplikacione janë larguar si dublikate, duke e sjellë numrin përfundimtar në 130,168 aplikacione. Në kuadër të këtyre aplikacioneve, janë aprovuar si të suksesshme në kuptim të vlerësimit të zotësisë juridike 102,100 prej tyre, ndërsa janë refuzuar 28,068 – shumica dërrmuese e së cilave për shkak se votuesit kanë dërguar formularin pa bashkëngjitur dokumente që dëshmojnë identitetin, apo që përmbushin ndonjë prej dëshmive të fitimit të drejtës së votës, si dhe aplikacionet kanë qenë të panënshkruara.

Aplikacionet për votim jashtë vendit janë pranuar nga gjithsej 67 shtete, prej të cilave prijnë Gjermania (43,049) dhe Zvicra (26,686), nga ku kanë ardhur mbi 70% e të gjitha aplikacioneve. Ajo çfarë bie në sy në këto zgjedhje është një rënie drastike e aplikacioneve të dërguara nga Serbia, me vetëm 160 aplikacione të votuesve të aprovuara.

Rreth 15% e numrit të aplikacioneve të regjistruara suksesshëm për votim jashtë vendit, apo gati 14 sosh, kanë qenë votues të cilët nuk kanë pasur fare shtetësi të Kosovës, apo kanë aplikuar me dokumente të UNMIK-ut. Të njëjtit, nuk do të mund të votojnë në mënyrë të rregullt për zgjedhjet në territorin e Kosovës, meqenëse jo vetëm që nuk mund të votojnë ata që nuk kanë dokumente të lëshuara nga autoritetet e Republikës së Kosovës, por edhe votuesit që kanë dokumente të Kosovës, por me afat të skaduar, u pamundësohet votimi nëpër vendvotime.

Për administrimin e operacionit të votimit jashtë vendit, me qëllim të rritjes së integritetit të procesit zgjedhor, më 11 janar, KQZ kishte marrë vendim për verifikimin përmes telefonit të aplikacioneve për regjistrim në periudhën e aplikimit për regjistrim të votuesve jashtë Kosovës. Një ditë pas, ky vendim ishte pasuar me nxjerrjen e një udhëzimi administrativ, që përcaktonte numrin e thirrjeve telefonike, mënyrën e verifikimit dhe vendosjes nga Sekretariati i KQZ-së dhe të ngjashme.

Vendimi i KQZ-së për verifikimin e aplikacioneve ishte kundërshtuar nga një pjesë e publikut si dhe nga anëtarët e Lëvizjes Vetëvendosje në KQZ. Këta të fundit, si dhe një organizatë jo-qeveritare vendore kishin parashtruar ankesa në PZAP dhe Gjykatën Supreme, duke kërkuar anulimin e këtij vendimi dhe udhëzimi administrativ, mirëpo që parashtruesat ishin refuzuar dhe ato kishin mbetur në fuqi.

Përkundër shtimit të konsiderueshëm të kapaciteteve të KQZ-së për konfirmimin e aplikacioneve, si dhe verifikimin e tyre përmes telefonit, KQZ nuk kishte arritur që brenda afatit të përcaktuar me plan operacional, ta përmbyllë verifikimin. Kjo kishte bërë që 36,414 aplikacione, të cilat nuk ishin verifikuar përmes telefonit, por që kishin plotësuar kushtet paraprake formale, të pranohen në Listën e Votuesve Jashtë Vendit, pas rekomandimit të SKQZ-së. Në këtë drejtim, DnV vlerëson që KQZ duhet që të rishqyrtojë këtë udhëzim, duke nxjerrë mësim, me qëllim të përmirësimit të këtij procesi për zgjedhjet e ardhshme.

Ndërsa, në fillim të procesit, ishte krijuar një aplikacion i dyshimtë 'online', që sipas njoftimit në këtë faqe ishte krijuar për lehtësimin e aplikimit të diasporës. Sidoqoftë, ky aplikacion kishte kërkuar edhe donacione nga qytetarët. I njëjti ishte denoncuar nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, dhe me këtë çështje janë marrë edhe organet e rendit, por që sipas informacioneve zyrtare nuk ka ende një epilog.

Numri i përgjithshëm i pakove me fletëvotime të supozuara, të cilat kanë ardhur në fahun postar dhe që janë pranuar KQZ-ja është 43,447. Vetëm pas hapjes dhe verifikimit të tyre në Qendrën e Numërimit të Rezultateve, mund të dihet se sa është numri i votuesve që kanë ushtruar vlefshëm të drejtën e tyre të votës.

Fushata zgjedhore

Për zgjedhjet e jashtëzakonshme të 14 shkurtit, KQZ-ja përcaktoi afatin kohor prej 10 ditësh për organizimin e fushatës zgjedhore e cila formalisht filloi më 3 shkurt dhe u përmbyll më 12 shkurt 2021. Si në zgjedhjet paraprake, edhe gjatë periudhës së fushatës të këtyre zgjedhjeve, ka pasur trend të njëjtë i aktiviteteve në periudhën e parafushatës, që karakterizoi edhe këtë proces, kryesisht në mungesë të sanksioneve dhe rregullimeve ligjore.

Fushata zgjedhore u zhvillua në një atmosferë të qetë, ndonëse me një numër të konsiderueshëm të aktiviteteve zgjedhore, shumë shpesh të pa paralajmëruara tek institucioneve dhe mekanizmat përkatës. Në shumicën e aktiviteteve të subjekteve politike, mosrespektimi i masave kundër Covid-19 ishte evident. Këto aktivitete u shoqëruan me grumbullime të mëdha qytetarësh në tubime publike, vizita në familje, e takime derë më derë, duke mos respektuar rregullat për distancë sociale dhe mbajtjen e maskave. Pavarësisht shqiptimit të ndëshkimeve nga inspektoratet komunale, sidomos nga Komuna e Prishtinës, kundrejt subjekteve politike që nuk respektuar masat anti-COVID, të njëjtat nuk ishin treguar mjaftueshëm efektive. Institucionet tjera përgjegjëse të nivelit qendror nuk ndërmorën masa të mjaftueshme për ti parandaluar apo ndëshkuar subjektet politike që nuk i respektuan këto masa.

Fryma konkurruese e fushatës u ka mundësuar qytetarëve të informohen për platformat politike, edhe përmes pjesëmarrjes në aktivitetet zgjedhore të organizuara nga subjektet politike por edhe përmes plasimit të informatave në media e rrjete sociale. Sidoqoftë, subjektet politike u vonuan me publikimin e platformave politike të paktën në platforma 'online' dhe nëpër faqet e tyre zyrtare.

Ndonëse në masë të madhe është vërejtur ndryshimin i formatit të organizimeve të subjekteve politike, orientimi i tyre kryesisht në premtime elektorale është parë si vazhdimësi e trendëve të fushatave të mëparshme dhe riciklim i mesazheve paraprake. Po ashtu, elemente të gjuhës së urrejtjes në baza politike nuk kanë munguar në aktivitetet zgjedhore të monitoruara. Në anën tjetër, pjesëmarrja e grave në aktivitete zgjedhore ishte më e ulët se 30%. Prezencë e ulët e grave është shënuar edhe në media, duke mos u ofruar mjaftueshëm hapësirë gjatë kronikave zgjedhore dhe spoteve reklamuese. Pra, përgjithësisht, edhe gjatë kësaj fushate subjektet politike nuk u kanë ofruar grave qasje të barabartë në garën zgjedhore, në kundërshtim me ligjin për barazi gjinore, i cili proklamon përfaqësimin e barabartë.

Vëzhguesit afatgjatë të DnV-së gjatë dhjetë ditëve të fushatës, në shtatë qendrat më të mëdha në vend dhe në zonat e banuara me shumicë serbe, kanë monitoruar 180 aktivitete të subjekteve politike. Tubimet publike ishin forma më e preferuar e të bërit fushatë nga subjektet politike. 75% e të gjitha aktiviteteve zgjedhore të monitoruara ishin tubime publike, ndërsa formë e shprehur e të bërit fushatë mbeten takimet me grupe të shënjestruara. Mungesa e transparencës për aktivitetet zgjedhore përshkroi të gjithë periudhën e fushatës zgjedhore, të cilat nuk u paralajmëruan në KKZ duke pamundësuar dhe monitorimin e tyre.

Temat për të cilat subjektet garuese folën më së shumti në fushatë ishin zhvillimi ekonomik, bujqësia dhe punësimi, arsimi, sigurimet shëndetësore, pensionet dhe mirëqenia sociale. Vëmendje e veçantë ju kushtua dhe edukimit qytetar në 56% të aktiviteteve zgjedhore ku mbizotëruan ofrimi i informacione rreth mënyrës së votimit, shpërndarja e broshurave dhe kartëvizitave. Ndërsa, nuk u përjashtuan edhe kërkesat për të votuar deputetë nga rajone të caktuara të vendit.

Gjatë 10 ditëve të fushatës zgjedhore, gjuhë e urrejtjes me bazë politike ka qenë e pranishme në rreth 23% të aktiviteteve zgjedhore të monitoruara.

Sa i përket pjesëmarrjes së grupeve të ndryshme shoqërore në fushatën zgjedhore, është evidentuar që pavarësisht retorikës së shtuar të subjekteve politike për përfaqësim të barabartë gjinor, pjesëmarrja e grave si folëse (27%) ashtu dhe pjesëmarrëse në aktivitete zgjedhore 22%. Gjithsesi, ky cikël zgjedhor dëshmoi se grave vazhdon të mos iu ofrohet hapësirë e barabartë për të shpalosur idetë e tyre, duke e bërë garën zgjedhore të pabarabartë dhe më pak të favorshme për gratë.

Pavarësisht se në Kosovë jetojnë mbi 200,000 persona me aftësi të kufizuara, pjesëmarrja e tyre në aktivitete zgjedhore mbetet tejet e ulët, meqë vetëm 247 persona morën pjesë në aktivitetet e monitoruara zgjedhore në shtatë qendrat kryesore. Mungesa e infrastrukturës së duhur për qasje të personave me aftësi të kufizuara ka vështirësuar

dhe më tej pjesëmarrjen e tyre në aktivitetet zgjedhore, meqenëse në 31% të aktivitetëve nuk është garantuar qasje adekuate për këtë kategori. Në këtë fushatë zgjedhore, në asnjë rast nuk ka pasur persona me aftësi të kufizuara të cilët i janë adresuar elektoratit.

Përkundër faktit që në kuadër të vendimit për shkurtimin e afateve për aktivitetet zgjedhore ishte shkurtuar edhe perioda e paralajmërimit të aktivitetëve nga 72 orë në jo më vonë se 24 orë para mbajtjes së tyre, rreth 28% e aktivitetëve zgjedhore nuk janë paralajmëruar në KKZ-të përkatëse, që shënon dukuri negative krahasuar me zgjedhjet paraprake.

Përdorimi i resurseve publike, financiare apo njerëzore nga subjektet politike në pushtet krijon avantazh të dallueshëm për ta dhe çrregullon parimin e garës së barabartë në mes të subjekteve. Edhe pse kufizimet ligjore janë në frymën e parandalimit të këtyre avantazheve dhe forcimit të integritetit dhe barazisë në zgjedhje, subjektet politike, sidomos ato në pushtet, qoftë në nivelin qendror apo atë lokal, kanë vazhduar shfrytëzimin e resurseve publike. Ky fenomen është evidentuar në gjithsej 38 aktivitete, në të cilat është evidentuar përdorimi i veturave zyrtare në 9 aktivitete zgjedhore dhe në 19 aktivitete zgjedhore pjesëmarrje të shërbyesve publik. Mediat kanë qenë të pranishme në 42% të aktivitetëve zgjedhore.

Shpenzimet e subjekteve politike gjatë fushatës

Bazuar në listën preliminare të votuesve, më 11 janar, KQZ-ja kishte marrë vendim për kufizimin e shpenzimeve të fushatës për subjektet politike. Shuma maksimale e shpenzimeve që kanë mundur të bëjnë subjektet politike, sipas këtij vendimi, ishte jetë 934,831 euro, apo rreth 50 mijë euro më pak se në zgjedhjet paraprake. Ky kufizim bazohet në formulën e shpenzimit të jo më shumë se 0.50 eurove për secilin votues të regjistruar.

DnV-ja gjashtë ditë para fillimit të fushatës kishte kërkuar nga subjektet politike të tregojnë për shumatat që ata planifikojnë t'i shpenzojnë në fushatë, mënyrën e financimit, udhëheqësit e fushatës etj. Kjo u bë përmes dërgimit të një pyetësori elektronik tek të gjitha subjektet politike në garë. Këtij pyetësori i janë përgjigjur pozitivisht vetëm tre nga 25 subjektet politike të cilave iu është dërguar, që konfirmon mungesën e transparencës së tyre karshi shpenzimeve të fushatës.

Monitorimi i mediave gjatë fushatës

Gjatë fushatës, Demokracia në Veprim ka monitoruar televizionet (debatet, kronikat zgjedhore dhe spotet reklamuese), 'livestream' nga portalet, faqet zyrtare të partive politike dhe faqet zyrtare të kandidatëve për postin e kryeministrit, në rrjetin social Facebook.

Nga monitorimi që iu është bërë nëntë kanaleve televizive (shtatë shqiptare dhe dy serbe), del se këto medime në kronikat e tyre zgjedhore kanë ofruar hapësirë të përafërt për subjektet e mëdha politike, ndërkajmë pak hapësirë për subjektet e vogla. Disa nga kanalet televizive kanë shfaqur edhe spote reklamuese të kandidatëve të subjekteve politike në kohën kur kishte debate zgjedhore.

Gjetjet tregojnë që më së shumti mbulueshmëri tek televizionet në kronika zgjedhore ka pasur Lidhja Demokratike e Kosovës me 238 minuta, ndjekur nga Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës me 228 minuta, Lëvizja Vetëvendosje me 223 minuta, NISMA me 211 minuta, Partia Demokratike e Kosovës me 209 minuta, Lista Serbe me 57 minuta dhe partitë tjera me 94 minuta.

Sa i përket aspektit gjinor, të dhënat tregojnë që kandidatët burra dhe kandidatet gra nuk janë paraqitur barabartë gjatë fushatës. Në matjen e bërë për kronikat zgjedhore, minutat që kanë pasur gratë kandidate në kronika janë vetëm 46 apo 8%, në krahasim me 538 minuta të burrave kandidatë apo 92%. Përderisa partitë nuk i kanë dhënë shansin grave kandidate për promovim, ka pasur raste kur mediat ua kanë përmendur emrin grave kandidate, por rrallëherë kanë shfaqur incizime kur ato kanë folur.

Sa i përket konotacionit të kronikave zgjedhore të monitoruara dominonte konotacioni neutral i prezantimit. Në Kanal 10, ishin gjithsej 5 kronika të prezantuara me konotacion negativ ku dy ishin për partinë NISMA kurse nga një për AAK, PDK dhe LVV si dhe një kronikë e prezantuar me konotacion pozitiv për LVV. 41 kronika të tjera ishin në konotacion neutral. Në TV Dukagjini nga gjithsej 47 kronika zgjedhore të prezantuara, 6 prej tyre ishin në konotacion negativ për sa i përket mos-respektimit të masave kundër pandemisë COVID-19 prej tyre 3 ishin për AAK, 2 për NISMA dhe 1 për LDK. Në televizionin Klan Kosova, nga gjithsej 84 kronika, vetëm njëra ishte me konotacion negativ për PDK. Në RTK1, RTV21, KTV dhe T7 të gjitha kronikat ishin të prezantuara me konotacion neutral.

Debatet televizive të monitoruara nga data 13 janar deri me datë 12 shkurt 2021, tregojnë se nga 328 debate, në të cilat kanë marrë pjesë nga radhët e subjekteve politike gjithsej 517 kandidatë. Nga ta, 146 ishin kandidatë nga radhët e LDK, 120 nga PDK, 96 nga AAK, 75 ishin nga VV, 50 nga NISMA dhe 31 nga partitë e minoritare. Në kuadër të debateve televizive të zhvilluara gjatë kësaj periudhe, 78% e pjesëmarrësve ishin burra, ndërsa vetëm 22% ishin gra.

Edhe tek spotet televizive, është evidentuar një diskrepancë e madhe në përfaqësim të barabartë të kandidatëve burra dhe atyre gra. Vetëm 16% e spoteve kanë pasur mbulueshmëri për gratë kandidate për deputete. Ndërkaq sa i përket spoteve reklamuese për kandidatët dhe për liderët, dominojnë spotet për kandidatë përveç tek AAK-ja dhe Nisma, ku liderët kanë më shumë spote sesa kandidatët tjerë të partisë.

Gjatë këtyre zgjedhjeve janë evidentuar gjithsej 60 spote reklamuese të cilave nuk iu ka figuruar nëse janë të sponsorizuara. Ku 58 nga to janë transmetuar në RTK 1, prej të cilave 20 ishin për PDK, 10 për NISMA, 19 për LDK, dhe 4 për AAK, dy për partinë FJALA, një për KDTP, një për PREBK. Ndërkaq për LDK ishin edhe dy spote tjera të pa sponsorizuara njëra në T7 dhe një në Klan Kosova.

Nga monitorimi i transmetimeve direkte përmes faqeve të Facebook-ut të portaleve, prin AAK-ja me 1,491 minuta nga pesë portale, duke u pasuar nga LDK me 1,393 minuta nga gjashtë portale, NISMA me 1,141 nga gjashtë portale, PDK-ja me 1,134 minuta nga gjashtë portale, ndërsa LVV-ja ka vetëm 433 minuta nga vetëm katër portale. Subjektet tjera politike nuk kanë pasur transmetim të drejtpërdrejtë në portale.

Sa i përket monitorimit të hapësirës së sponsorizuar nga tubimet e partive politike të transmetuara nëpër televizionet e monitoruara (RTK1, KTV, Klan Kosova, RTV 21, TV Dukagjini, T7, Kanal 10, RTK2 dhe TV PULS), hapësirë më të madhe ka pasur PDK-ja me 1,115 minuta gjatë 10 ditëve zyrtare të fushatës zgjedhore, pasuar nga NISMA me 746 minuta, LDK me 629 minuta, AAK me 302 minuta, dhe LVV me vetëm 16 minuta.

Në lidhje me numrin e postimeve në faqet zyrtare të partive politike prin AAK me 157 postime, ku nga këto postime vetëm 9 postime janë për gratë kandidate. E dyta është NISMA me 132 postime në total dhe vetëm 1 është për një kandidate grua, LDK ka gjithsej 129 postime nga to vetëm 31 janë për gratë kandidate, PDK ka pasur gjithsej 100 postime ku vetëm 24 prej tyre kanë promovuar gratë kandidate, LVV ka pasur gjithsej 63 postime nga to 7 janë për gratë kandidate, dhe Lista Serbe nga 21 postime 8 prej tyre janë gratë.

Kur jemi tek monitorimi i rrjeteve sociale detajet dhe fusha tjera të monitorimit tjera janë duke u gjeneruar nga softueri 'SentiOne' dhe do të përpunohen në raportin përfundimtar të zgjedhjeve.

Vëzhguesit e zgjedhjeve

Përkundër situatës me pandeminë, edhe këto zgjedhje kanë qenë të mbuluara dhe të vëzhguara nga një numër i madh i organizatave dhe subjekteve politike, ndonëse me një rënie të lehtë krahasuar me zgjedhjet e fundit. Zyra për Regjistrimin e Partive Politike dhe Certifikim ka rekomanduar akreditimin e gjithsej 29,200 vëzhguesve, nga rreth 140 organizata vëzhguesve. Shumica dërrmuese e vëzhguesve kanë qenë vëzhgues të subjekteve politike. Ndërsa, në kuadër të organizatave joqeveritare vendore, DnV, përkatësisht organizatat partnere kanë angazhuar gati gjysmën e numrit të përgjithshëm të vëzhguesve, me mbi 800 vëzhgues të akredituar gjithsej. Për vëzhgimin e zgjedhjeve janë akredituar vëzhgues nga 18 ambasada, gjashtë organizata ndërkombëtare, një institucion publik (Avokati i Popullit), 26 organizata vendore, 23 subjekte politike, si dhe rreth 63 medime vendore dhe ndërkombëtare.

Këto zgjedhje nuk janë vëzhguar, si rëndom, nga Misioni i BE-së për Vëzhgimin e Zgjedhjeve. Sidoqoftë, grupe të kufizuara të ekspertëve nga BE, por edhe nga Britania e Madhe, kanë marrë pjesë në monitorimin e procesit zgjedhor në përgjithësi.

Përfshirja e grave në proces zgjedhor

Përfaqësimi jo i barabartë i grave dhe burrave në lista e kandidatëve/eve për deputet/e të subjekteve politike, ka treguar që grave nuk i ofrohet hapësira e barabartë në listat zgjedhore. Madje krahas thirrjeve të vazhdueshme të shoqërisë civile për respektimin e Ligjit për Barazi Gjinore duke aplikuar kuotën gjinore 50 % në listat zgjedhore dhe të sillen konform parimeve bazë të demokracisë, subjektet politike janë kufizuar me kuotën gjinore 30% të përfaqësimit të grave në listat zgjedhore duke iu referuar ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme. Ndërsa vetëm Lëvizja Vetëvendosje ka tejkaluar kuotën nga 30%, duke arritur përfaqësimin e grave në 37, 27 % në listat e tyre zgjedhore.

Krahas listave zgjedhore, pjesëmarrja e grave në tubimet publike, në spote të organizuara nga subjektet politike si dhe pjesëmarrja e tyre në debate televizive ka qenë tejet e kufizuar.

Sa i përket pjesëmarrjes së grave në fushatën zgjedhore, është evidentuar që pavarësisht retorikës së shtuar të subjekteve politike për përfaqësim të barabartë gjinor, pjesëmarrja e grave si folëse (27.3%) dhe si pjesëmarrëse në tubime (21.3%) ka qenë e ulët. Edhe pse është shënuar një rritje e vogël e pjesëmarrjes së grave në tubime krahasuar me zgjedhjet e kaluara, pjesëmarrja e grave si folëse në tubime publike mbetet një ndër sfidat kryesore me të cilën ballafaqohen kandidatet gra. Për më tepër, kjo tregon që kandidatet gra nuk gëzojnë të drejtë të barabartë me kandidatët burra brenda subjekteve politike për ti shpalosur idetë e tyre përball elektoratit.

Pjesëmarrja e grave në spotet të organizuara nga subjektet politike ka qenë tejet e ulët me 16%. Ndërsa të dhënat tregojnë që pjesëmarrja e grave në debate televizive edhe në këtë fushatë zgjedhore ka qenë e nënpërfaqësuar me vetëm 22%.

Mungesa e vullnetit të subjekteve politike për ti mbështetur kandidatet gra në fushatë zgjedhore, ka rezultuar me gara zgjedhore diskriminuese jo e favorshme për gratë.

Dita e Zgjedhjeve – Votimi dhe numërimi

Demokracia në Veprim, përmes 500 vëzhguesve statik si dhe mbi 100 vëzhguesve tjerë që kanë shërbyer si ekipe mobile, ka vëzhguar përmes metodologjisë PVT, 500 vendvotime të shpërndara ë nivel vendi, duke përfshirë secilën komunë.

Dita e Zgjedhjeve vlerësohet e qetë dhe pa incidente të theksuara që do të ndikonin në integritetin e procesit zgjedhor në tërësi, apo që do të minonin besimin e publikut në to.

Sipas raportimeve të vëzhguesve të DnV-së, pothuajse të gjitha vendvotimet janë hapur me kohë. Në vetëm 3% të vendvotimeve janë shënuar vonesa në hapje, kryesisht për shkak të mungesës së materialeve zgjedhore – të tilla si zarfet e fletëvotimeve me kusht në vendvotimet e dyfishta, vulat, Lista e Votuesve, UV llamba dhe Spreji – por edhe për shkak të vonesave të komisionerëve si rezultat i motit të keq.

Ndonëse prezenca e materialeve propaganduese të subjekteve politike në afërsi të Qendrave të Votimit në ditën e zgjedhjeve, brenda perimetrit prej 100 metrave, ende kjo parregullsi nuk është eliminuar tërësisht. Në këto zgjedhje është raportuar për prani të këtyre materialeve vetëm në 1.2% të rasteve, që përbën përmirësim të ndjeshëm në krahasim me zgjedhjet paraprake, kur kjo përqindje ishte mbi 7%.

Me qëllim të garantimit të respektimit të masave parandaluese kundër COVID19, që janë rekomanduar nga institucionet shëndetësore, KQZ ka dizajnuar posterë që përmbajnë udhëzime të detajuara dhe të qarta, të cilave qytetarët duhet t'u përmbahen gjatë procesit të votimit në mënyrë që t'a ruajnë shëndetin e tyre (vendosja e maskës, mbajtja e distancës dhe dezinfektimi i duarve). KQZ po ashtu ka zhvilluar edhe kampanja për informim të qytetarëve lidhur me votimin në kushte pandemie. Sidoqoftë, DnV ka evidentuar që këta posterë nuk janë vendosur në 5% të Qendrave të Votimit. Po ashtu, është evidentuar se komisionerët në 97% të vendvotimeve janë të pajisur me pajisje mbrojtëse (maska 97%, dorëza 59%, dezinfektues 94 %).

Një numër i konsiderueshëm i Qendrave të Votimit në Kosovë vazhdojnë të jenë të pa qasshme për personat me aftësi të kufizuar fizike. Është raportuar se 30% e Qendrave të Votimit në nivel vendi nuk kanë infrastrukturë adekuate për qasje të personave me aftësi të kufizuara.

Prania e grave komisionere vazhdon të jetë e ulët edhe në këto zgjedhje, pavarësisht garancive ligjore dhe kërkesave të vazhdueshme të shoqërisë civile për pjesëmarrje të barabartë. Pjesëmarrja e grave në cilësinë e komisionereve në vendvotime është 31%, më e ulët se në zgjedhjet e fundit parlamentare të 2019-tës që ishte 35%. Ndërsa në zgjedhjet e fundit lokale të 2017-tës, ishte 29 %.

Të gjitha kabinat e votimit është raportuar se kanë qenë të vendosura në atë mënyrë që të garantojnë fshehtësinë e votës së qytetarëve, ndërsa në 4.6% të vendvotimeve është raportuar për mungesë të broshurave të kandidatëve të subjekteve politike.

Procesi i votimit në përgjithësi ka rrjedhur normalisht dhe në frymë të qetë, duke u mos u evidentuar asnjë rast i mbylljes së vendvotimeve si rezultat i ndonjë incidenti serioz.

Procesi i votimit në përgjithësi u zhvillua me zbatim të pjesshëm të masave kundër COVID-19 në 29% të vendvotimeve, ndonëse gjatë gjithë ditës u bënë thirrje të vazhdueshme për respektim të tyre. Ndërsa vetëm në 32% të vendvotimeve, votuesve u është kërkuar që të heqin maskën me qëllim të identifikimit siç është përcaktuar me Udhëzimin e KQZ-së.

Votimi me asistencë, që është kategori e lejuar nën kufizime të caktuara për situata specifike, siç parashihet edhe në dispozitat përkatëse, ka vazhduar të jetë qenë dukuri shumë e shprehur dhe e përhapur njëtrajtshëm në gjithë vendin. Votimi me asistencë të regjistruar është raportuar në 98% të vendvotimeve, me kryesisht deri në 50 raste të raportuara në secilin vendvotim. Në 19% të vendvotimeve ka pasur raste të votimit me asistencë e cila nuk është regjistruar sipas rregullave të përcaktuara (në 1 -50 raste). Ndërsa në 7% të vendvotimeve është raportuar për raste kur i njëjti person ka asistuar më shumë se një herë, e shprehur në raste të izoluar (nga 1-4 raste).

Zvogëlimi i numrit të përgjithshëm të vendvotimeve në këto zgjedhje nga 2,547, sa ishin në 2019, në 2,382, ka prodhuar vështirësi tek qytetarët për t'a gjetur emrin në Listën e Votuesve, rrjedhimisht vendvotimin e duhur. Deri në përmbyllje të procesit të votimit, në 68% të vendvotimeve është raportuar për vështirësi në gjetjen e emrit në Listën e Votuesve.

Në kuadër të parregullsive që ndërliken me cenimin e fshehtësisë së votës, ndonëse vepër penale, fotografimi i votës është evidentuar në 7% të vendvotimeve, me 1-4 raste të raportuara në to.

Procesi i votimit është përmbyllur në kohë dhe pa ndonjë incident serioz në këtë periudhë. Nga vëzhguesit nuk është raportuar ndonjë rast kur votuesit që kanë qenë në radhë duke pritur për të votuar para orës 19:00 nuk janë lejuar të votojnë. Përgjithësisht i rregullt ka qenë edhe procesi i numërimit, mirëpo janë shënuar incidente të vogla, të cilat janë trajtuar nga Policia e Kosovës.

Edhe në zonat e banuara me shumicë sere, me disa përjashtime të vogla, procesi zgjedhor ka rrjedhur i qetë, por që është karakterizuar me dalje të jashtëzakonshme të votuesve, veçanërisht në katër komunat veriore, ku dalje ishte gati sa dyfishi i mesatares në nivel vendi. Gjatë mesditës së zgjedhjeve, nga vëzhguesit e DnV-së është raportuar për

një trend të shtuar të daljes së votuesve, pas ardhjes grupore të zyrtarëve të Listës Serbe, që kishin përkrahur iniciativën e Adriana Hodzic.

Procesi i votimit është përmbyllur në kohë në pothuajse të gjitha vendvotimet, ndërsa qytetarët që ishin duke pritur në radhë për të votuar, u lejuan të votojnë në 17% të vendvotimeve. Gjithsesi, në 2% të vendvotimeve, qytetarët nuk u lejuan të votojnë pavarësisht faktit që ishin duke pritur në radhë para orës 19:00.

Sa i përket daljes së votuesve, përkundër kushteve të vështira atmosferike e radhëve të qytetarëve në Qendra të Votimit, është shënuar trend i lartë i daljes në zgjedhjeve, veçanërisht në zonat e banuara me shumicë serbe ku dalja ka qenë dukshëm e lartë se mesatarja në nivel vendi. Sipas të dhënave zyrtare të KQZ-së, dalja e votuesve ka qenë 47,08%. Ndërsa, sipas të dhënave të raportuara nga vëzhguesit e DnV-së, dalja në pjesën e parë të ditës, përkatësisht deri në ora 10:00, ka qenë 5,2%. Në ora 13:00 dalja ishte 19,8%, ndërsa në ora 16:00 ishte 37,3%.

Rezultatet preliminare

Sipas të dhënave të raportuara nga vëzhguesit e DnV-së në terren, rezultatet preliminare, pa përfshirë votat me kusht, votat nga jashtë vendit dhe votat e personave me nevoja të veçanta, rezultatet e subjekteve politike janë si në vijim:

Lëvizja Vetëvendosje - 48.95 % (margjina e gabimit: +/- 1.71%); Partia Demokratike e Kosovës - 16.93% (margjina e gabimit: +/-1.15%); Lidhja Demokratike e Kosovës - 13.34 % (margjina e gabimit, +/- 0.7%); Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës - 7.45% (margjina e gabimit +/-0.88%); Lista Serbe - 4.64% (margjina e gabimit +/- 1.65%); Nisma - 2.5% (margjina e gabimit +/-0.43%); si dhe të gjitha subjektet tjera që kanë marrë 6.19% të votave. Sipas të dhënave të vëzhguesve, 2.9% e fletëvotimeve ishin të pavlefshme apo të zbrazëta.

Të dhënat e DnV-së përputhen dhe janë brenda margjinës së gabimit, edhe me të rezultatet preliminare të publikuara nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, me 99,5% të vendvotimeve të procesuara. Rezultatet për subjektet politike, sipas KQZ-së janë si vijon:

Lëvizja Vetëvendosje prin me 47,88%, pasuar nga Partia Demokratike e Kosovës me 17,39%, Lidhja Demokratike e Kosovës me 13,07%, Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës me 7,40%, Lista Serbe me 5,55%, NISMA me 2,59%, si dhe partitë tjera që kanë fituar 6,12%.

Ajo çfarë bie në sy si fenomen në këto zgjedhje është, bazuar në rezultatet preliminare, humbja e disa subjekteve politike tradicionale nga radhët e komuniteteve jo-shumicë, sidomos nga radhët e komunitetit boshnjak dhe ai rom. Tek subjektet e reja fituese, vërehet një elektorat i koncentruar dhe numër i pazakontë i votave të fituara në zonat e banuara me shumicë serbe, sidomos në Mitrovicë të Veriut dhe Graçanicë ku përgjithësisht nuk ka përqendrim të madh demografik të komuniteteve respektive.

Drejtësia zgjedhore

Deri në ditën e heshtjes zgjedhore, në Panelin Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtrësia janë parashtruar 338 apele dhe 38 ankesa. Nga 338 apelet e pranuar nga PZAP, 337 janë vendosur, nga të cilat 149 janë të miratuara, 7 janë pjesërisht të miratuara, 16 janë hedhur si të palejuara, 126 janë refuzuar dhe 39 janë hedhur si të pasafatshme, ndërsa për një apel ende nuk është vendosur. Në anën tjetër, nga 38 ankesat e pranuar nga PZAP, 34 prej tyre janë vendosur, e nga të cilat 19 janë të miratuara, 11 janë hedhur si të palejuara dhe katër janë refuzuar, ndërsa për katër ankesat tjera prej tyre ende nuk është vendosur. PZAP-ja, për shkak të shkeljeve të Kodit të Mirësjelljes gjatë fushatës zgjedhore, ka shqiptuar gjopa subjekte politike në vlerë të përgjithshme prej mbi 92 mijë euro.

Demokracia në Veprim, përgjatë monitorimit të 10 ditëve të fushatës zgjedhore të subjekteve politike, ka dorëzuar në Panelin Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtrësia (PZAP) gjithsej shtatë ankesa, prej të cilave katër janë miratuar, ndërsa

tri ankesa tjera të DnV-së janë refuzuar. Shuma e përgjithshme e gjobave të shqiptuara ndaj subjekteve politike si rezultat i ankesave të DnV-së është 42,700€. Gjatë ditës së zgjedhjeve, DnV ka dorëzuar në PZAP një ankesë kundër një subjekti politik për thyerje të heshtjes zgjedhore.

Në ditën e zgjedhjeve, Prokuroria e Shtetit ka caktuar 88 prokurorë kujdestarë në tërë territorin e Republikës së Kosovës, bashkë me 40 persona staf mbështetës për prokurorët. Ndërsa, në anën tjetër, Këshilli Gjyqësor ka caktuar 30 gjyqtarë kujdestarë në nivel vendi për të pritur lëndët që mund të vijnë nga Prokuroria. Policia e Kosovës ka sipas obligimeve ligjore ka mbajtur rendin dhe ka siguruar secilën qendër të votimit.

Gjatë ditës së zgjedhjeve, prokuroria, me ndihmën e policisë, ka ndërhyrë në disa raste, ku janë ndaluar persona të caktuar. Sidoqoftë, deri në ditën e hartimit të kësaj deklarate, nuk është njoftuar zyrtarisht për numrin e rasteve të proceduara.

Koalicioni i organizatave vendore të shoqërisë civile për vëzhgimin e zgjedhjeve "Demokracia në Veprim" ka angazhuar rreth mbi 650 mijë vullnetarë për të vëzhguar në tërësi procesin zgjedhor për zgjedhjet e parakohshme për Kuvendin e Kosovës, të mbajtura më 14 shkurt 2021.

Fushata parazgjedhore është vëzhguar nga 16 vëzhgues të akredituar afatgjatë të DnV-së, të cilët kanë përcjellë tubimet publike, takimet me grupet e shënjestruara, vizitat në shtëpi private dhe aktivitetet tjera të subjekteve politike në shtatë qendrat më të mëdha të Kosovës, duke përfshirë edhe zonat e banuara me shumicë serbe.

DnV ka monitoruar edhe mbledhjet e Komisionit Qendror të Zgjedhjeve dhe Komisioneve Komunale Zgjedhore. Në ditën e zgjedhjeve, DnV ka pasur të angazhuar mbi 600 vëzhgues, prej të cilëve 500 janë vendosur nëpër vendvotime sipas metodologjisë PVT. Ndërsa, mbi 100 vëzhgues tjerë janë angazhuar si ekipe mobile të cilat kanë ofruar asistencë për vëzhguesit statik, si dhe kanë përcjellë atmosferën e përgjithshme në Qendrat e Votimit dhe jashtë tyre. Të gjithë vëzhguesit kanë raportuar në baza në rregullta kohore për të gjitha zhvillimet lidhur me procesin zgjedhor, përfshirë mbarëvajtjen, daljen e votuesve dhe rezultatet preliminare të subjekteve politike.

Në Qendrën e Thirrjeve, DnV ka pasur të angazhuar rreth 50 vullnetarë tjerë, të cilët kanë mbledhur dhe procesuar të dhënat e marra nga terreni.

DnV do të përcjellë nga afër edhe procesin e numërimit në Qendrën e Numërimit të Rezultateve dhe shqyrtimin e ankesave eventuale në Panelin Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtrës, deri në certifikimin përfundimtar të rezultateve.

Të gjeturat e detajuara nga procesi i vëzhgimit para, gjatë dhe pas ditës së zgjedhjeve, do të paraqiten në raportin përfundimtar të vëzhgimit, i cili do të publikohet pas certifikimit të rezultateve.

DnV është e përkushtuar të kontribuojë në rritjen e integritetit të procesit zgjedhor përmes vëzhgimit dhe raportimit të rregullt, të paanshëm dhe objektiv tek publiku. Misioni vendor i DnV-së për monitorimin e zgjedhjeve mbështetet nga Ambasada Gjermane në Kosovë, USAID Kosova dhe Ambasada e Zvicrës në Kosovë.